

Rita Spijker

Rauwe dagen

Welches Kind hätte nicht Grund über seine Eltern zu weinen?

FRIEDRICH NIETZSCHE

1

Op vrijdagavond 9 december om achttien over elf belt mijn zus. 'Pa is vanavond gevallen in de keuken. Ma wou hem helpen opstaan...'

Mijn hartslag versnelt terwijl ze vertelt.

Ik stel me mijn ouders voor, liggend op de keukenvloer in hun flat. Zie voor me hoe hun handen losschieten en hoe mijn moeder met haar hoofd tegen de aanrechtrand knalt. Ik krimp ineen bij het beeld van mijn vader die om hulp roepend door de gang naar de voordeur kruipt.

'De burens kwamen op het lawaai af en die hebben mij en de huisarts gebeld. De dokter is alweer weg. Ik vind Ma een beetje afwezig. Ik blijf hier vannacht.'

'Is het erg, bloedt ze?'

'Nee, de dokter vond haar helder. Maar ik vertrouw het niet. Kun je me morgenochtend aflossen?'

Ik slik, neem een slokje wijn.

'Goed. Hoe laat?'

'Acht uur, dan kan ik op tijd naar de zaak.'

'Acht uur ben ik er. Als er vannacht iets is, dan bel je maar. Sterkte.'

Ik overleg met Rob, mijn man. Giet mijn glas leeg in de gootsteen. Denk maar aan een ding: nu begint het.

Voor de zekerheid zet ik het alarm van mijn telefoon. Het geluid op de hoogste stand. Ik neem een slaappil. Ook voor de zekerheid.

Het is vijf kwartier rijden. Ik zal om kwart voor zeven moeten vertrekken. Beter nog iets eerder.

De slaappil doet zijn werk en verlost me van de dreinende riedel in mijn hoofd. Als ik wakker word, weet ik dat er iets niet klopt.

Het is dertien minuten voor acht.

Ik heb me verslapen. Ik heb verzaakt.

Vloekend vlieg ik mijn bed uit. Ik moet onmiddellijk mijn zus bellen.

Huilend vertelt ze dat Ma naar het ziekenhuis moet. De dokter is gekomen en nu zitten ze te wachten op de ambulance. Rob en ik moeten maar linea recta naar het ziekenhuis komen.

‘Tegen de tijd dat jullie hier zijn, zijn wij al weg. De buurvrouw blijft even bij Pa.’

‘Waarom heb je me niet gebeld?’

‘Dat had toch niets uitgemaakt? Had je met een slaappil op willen komen dan?’

Ik verbreek de verbinding. Pak bibberend wat kleding en toiletspullen.

Mijn vader is al weken groggy van pijn en pillen. Hij is bij tijd en wijle onhandelbaar. Wil dood, want vindt dit geen leven.

Staat regelmatig op het balkon om er af te springen.

Laat de volle zak van de katheter ’s nachts in bed leeglopen.

Hij heeft mijn moeder zelfs een keer geslagen.

Ma heeft hem al die tijd verzorgd. Samen met de thuiszorg gaat dat best, zegt ze. Die komen twee keer per dag. ’s Ochtends om mijn vader te douchen. ’s Avonds om een nachtzak of zoiets aan te brengen.

Als de thuiszorg een jong meisje is, krijgt ze eerst een huwelijksaanzoek. En daarna de volle laag. Mijn vader vindt altijd wel iets wat niet goed is of niet deugt.

Wie gaat er nu voor hem zorgen?

Ik niet.

Ik wil niet.

Ik ga het zeker niet doen.

Mijn vader en ik zijn geen goede combinatie. Nooit geweest.

Onze karakters botsen. Onze ideeën, meningen en smaak botsen. Ik verafschuw zijn botheid.

De hele autorit onderdruk ik braakneigingen.

Mijn man rijdt. Ondertussen onderhoud ik contact met mijn broers en zus. Zij zijn er allemaal al.

Ma is inmiddels niet meer bij kennis. Er is een neuroloog bij haar.

Nog achttien kilometer.

10 december, zaterdagochtend kwart over negen.

Ik ben vierenvijftig en heb me als de eerste de beste puber ver-slapen.

Typisch onze Rita, hoor ik ze denken.

Als ik het ziekenhuisterrein op rijdt klopt mijn hart in mijn keel.

De parkeerplaats is nog niet eens halfvol. O ja, weekend.

Ik zoek de hand van mijn man, dat doe ik anders nooit.

Naar binnen, samen door de draaideur de veel te warme hal in.

Handen weer los.

Ik doe mijn jas uit en probeer mijn bonkende hart te bedwingen.

De receptioniste wijst ons de weg naar neurologie.

Linksaf, door de klapdeuren, rechtdoor tot de gang aan uw linkerhand.

We lopen, het is veel verder dan ik dacht.

De klapdeuren door. Linksaf de gang in, eerste deur links.

Daar staan ze. Samengeklonterd op enige afstand van een bed.

Op dat bed ligt mijn moeder.

Wat is ze klein. En stil en wit.

Veel te klein, veel te licht, veel te dun.

Fluisterend worden we op de hoogte gebracht van een mogelijke hersenbloeding. Of inwendige bloedingen, veroorzaakt door de klap tegen het aanrecht.

Afgezien van haar pupillen reageert haar lichaam sinds een uur helemaal nergens meer op.

Behalve dus op het lampje waarmee men in haar ogen schijnt.

Zorgelijk, ja. Afwachten wat ze doet.

Afwachten hoe ze er uitkomt.

Of ze er uitkomt.

Mijn zusje ziet grijs na een doorwaakte horrornacht.

Mijn broers, alle drie geflankeerd door hun vrouwen, lijken veel te groot voor de kleine ruimte.

We zijn er allemaal. Een geluk dat het zaterdag is.

Ik zeg dat Ma niet behandeld wil worden, dat ze niet in een verzorgingshuis wil. Dat we dat gelukkig weten. Dat ze vindt dat ze genoeg geleefd heeft. 'Jongens, dat weten jullie toch ook?!'

Aarzelend wordt er naar me gekeken.

Ik merk dat ik te snel ga, ik loop op de zaken vooruit.

Maar ik, ik zie maar één ding voor me.

Mijn moeder als een plant in een verpleeghuis.

En mijn vader? Wie gaat er voor hem zorgen?

Mijn ultieme nachtmerrie lijkt al bijna werkelijkheid.

We komen bijeen in een leeg kantoortje. De neuroloog praat, zet uiteen dat ze mijn moeder wil behandelen.

Ik ben fel tegen, té fel voor dat moment.

Ik ben te snel en te bang.

Ik ben koud gearriveerd en heb de grootste bek van iedereen.

Te laat besef ik dat voor sommigen van ons het geloof een rol speelt. De overtuiging dat het God is, en niet de mens, die beschikt en beslist.

Dus demp ik mijn stem.

Stem in met afwachten.

Roep nog één keer dat we toch zeker allemaal weten dat ze niet behandeld wil worden. In zo'n situatie? 'Daar heeft ze het met jullie toch ook over gehad?'

Het lijkt wel alsof ik haar dood wil hebben.

Ik word tot rust gemaand. Rob legt zijn arm om me heen.

'Kom, er is koffie in de familiekamer.'

Ik buig mijn hoofd.

Verlaat het kantoortje als laatste.

Ga bij mijn moeder kijken.

Mijn zus komt dicht bij me staan.

'Ik kon er niets aan doen,' fluister ik, 'ik had de telefoon zo zorgvuldig op tijd gezet, maar ik heb niet op de datum gelet. Ik vind het zo erg.'

Zij antwoordt dat zij het ook erg vindt.

Ik vraag haar niet wat ze precies bedoelt, gewend als ik ben aan de verwarrende gevoelens die stevast de kop opsteken zodra ik in de buurt van mijn familie ben.

Gêne om mijn vaders botte gedrag en zijn ongenueanceerde uitspraken.

Schuldgevoelens omdat ik er niet vaak genoeg ben geweest.

Ergernis hierover, over mezelf, dat ik me altijd beheers en aanpas.

Woede dat nu juist mijn moeder daar ligt.

Omdat hij te eigenwijs was om zijn rollator te gebruiken.

Mijn tranen verbijtend wend ik me abrupt af.

Haar droge hand tegen de mijne, losse vingers in mijn palm.
 Krachteloos. Bloot. Zo zonder het vertrouwde goud.
 Nooit eerder zag ik haar zo uitgekleet.
 Ik trek het laagje van het bedkastje open. Daar ligt het hoopje
 goud. Horloge, armband, oorbellen en ringen. Een halsketting
 met een kleine parel.
 'Cultivé,' fluister ik, 'hè Ma, zo heten ze toch, zoetwaterparels?'
 Gecultiveerd, gekweekt, kunstmatig, vertaal ik in gedachten.
 Ze antwoordt niet.
 Heeft al haar kracht nodig om te ademen.
 Haar arm wil steeds maar omhoog. Trillend, woest, ongericht.
 Ik leg mijn vrije hand op haar onderarm. Geef tegenkracht.
 Ik geef geruststellende kneepjes in haar hand en duw met mijn
 andere hand haar arm op het laken.
 Iemand heeft haar een pyjama aan gedaan.
 Heeft ze zulke pyjama's, mijn moeder?
 Het donkerblauw is te donker naar mijn smaak. Kwetsbaarheid
 behoeft een zachtere kleur. Zachtere stof ook, niet dit kunst-
 stoffen pak.
 Met moeite houd ik haar arm in bedwang.
 Wat wil ze toch? Wil ze slaan? Aaien?
 De hersenbloeding veroorzaakt de bewegingen. Spierspanning,
 ongecontroleerde bewegingen. Spasmen, zegt de neuroloog. Of
 is het spasmes? Echt een moment voor een spellingkwestie.

Ma hijgt licht, moet zich inspannen om te ademen.

Weer die arm.

Een eigen wil. De wil om te bewegen. Zich uit te drukken. Te pakken. Te nemen. Aan te raken.

Ik buig mijn hoofd naar het bed.

Vlij mijn wang in haar hand.

'Wat doe jij nou?' Mijn broer komt de kamer in, zijn wenkbrauwen hoog opgetrokken.

Ik schiet onmiddellijk rechtop. 'Niks. Hoe is het met Pa?'

'Ik heb hem verteld dat jullie vannacht bij hem slapen. Hij komt straks hierheen.'

'Wat naar hè, dat slaan met die arm.'

'Ja, maar kijk nou toch. Dat zit toch niet goed?'

Inderdaad. Haar arm is flink gezwollen. Of vergis ik me? Nee, het infuus lijkt verschoven.

'Ik bel de zuster.'

De aardige zuster met het lange zwarte haar komt. Ze schrikt ook.

Het infuus is losgeschoten uit de ader. Ma's arm is daardoor volgestroomd met vocht. Daarom zwaait ze ermee. Omdat ze wil zeggen dat ze pijn lijdt.

En wij hebben het niet begrepen. Niet gezien.

Uur na uur al dwingen we die arm naar beneden.

Terwijl zij pijn heeft. Maar geen stem.

Mijn broer en ik huilen allebei stilletjes.

De zuster prikt de naald opnieuw in de gepijnigde arm. Ze legt de arm behoedzaam terug op het matras. Aait over mijn moeders hand.

'Het spijt me', zegt ze.

Wij zeggen niets terug.

Twee weken geleden kon ik niet op mijn moeders verjaardag zijn.

Ik had een aanval van migraine.

Ik heb haar iedere zondag gebeld. Maar zeker al een maand niet bezocht.

Ik schrik van het sommetje.

Nu wil ik liefst tegen mijn moeder aankruipen.

Mijn buik tegen haar gekromde rug leggen. Mijn arm om haar heen. Lieve woordjes in haar oor fluisteren. Kusjes geven.

Daar waar de huid doorzichtig is. Waar het blauw doorheen schemert. Op haar slaap en de zijkant van haar schedel.

Wat liggen haar witte haren plat. Wat is haar hoofdhuid bleek.

Kijk hoe haar hand naast haar hoofd ligt.

Haar blank gelakte nagels.

Kijk naar de pieken en dalen. Haar harts slag op de monitor.

Mijn broer heeft zich hervonden.

'Arme Ma,' bromt hij, 'ze voelt kennelijk dus nog wel iets.'

Ik knik, zeg: 'Laten we ervan uitgaan dat ze dus ook kan horen.'

'Heb jij dat ook, dat je de hele tijd naar haar kijkt en verwacht dat ze een teken zal geven?'

Ik kijk hem aan, verrast door deze onverwacht persoonlijke vraag.

'Ja! Heb jij dat dan ook?'

'Dat is natuurlijk omdat ik graag afscheid van haar had genomen.'

Broer haalt luidruchtig zijn neus op en verbergt zich achter een zakdoek.

3

Honderdduizend telefoontjes en evenzoveel wachtminuten later blijkt er plaats voor Pa in Zwolle. Een crisisopvang. Zwolle! Veertig kilometer rijden!

En wie brengt hem hiernaartoe? Naar zijn vrouw, die hier misschien wel dood ligt te gaan. En hoe komt hij weer daar?

We overleggen en verschuiven onze werkafspraken. We overleggen opnieuw en zeggen afspraken af.

Mijn zus zal hem morgen naar Zwolle brengen. Dus komende nacht slaapt hij nog thuis in de flat. Zijn laatste nacht. Samen met Rob en mij. Wie gaat hem dat vertellen? Wie gaat zijn spullen inpakken?

Spullen voor hoelang en hoeveel en welke?

Spullen voor een man met pijn.

Voor een man met een vrouw in coma.

Voor een man met wanen die naar een vreemd verzorgingshuis gaat. Morgen.

‘O, dumpen jullie me daar.’

We zuchten, worden boos en huilen.

‘Denkt u dat wij dat leuk vinden?’

Ik zet mijn tas in het kleine kamertje. Het logeerkamertje in de flat van mijn ouders. Aan de muren hangen ingelijste foto's van broers, zussen, kinderen en kleinkinderen.

Het herinneringskamertje, zo noemt mijn moeder het graag.

In dit logeerkamertje, waar geen van haar kinderen bij mijn weten ooit is komen logeren, slaap ik vannacht.

Pa in de slaapkamer en manlief op een matras in de woonkamer.

Maar eerst moeten we iets eten.

Soep gaat er bij Pa nog wel in. Of het erin zal blijven is niet te voorspellen.

Hij is de afgelopen maanden minstens dertien kilo afgevallen. De behandeling tegen blaaskanker is al weken geleden afgerond, maar een katheter nog noodzakelijk. De kanker is verdwenen maar de pijn is gebleven.

En er is nieuwe pijn. Dof bonken in zijn heupen en scherpe scheuten van de katheter. En hallucinaties, mogelijk als bijwerking van de medicijnen, hoewel de artsen die mogelijkheid hebben ontkend. Alsof mijn moeder zoiets zou verzinnen.

‘Eerst een pilsje.’

Bevelend als altijd, zo klinkt het in mijn oren.

‘Bier? Zou u dat wel doen?’ Ik kan het niet laten.

‘Ja! Waarom niet? Rob, pak er maar twee uit de kelderkast.’

Ik draai me om en warm een blik soep op.

Voel me een vreemde tussen de keukenspullen van mijn ouders. Ik zoek naar sporen van de val. Speur de aanrechtrand af waar Ma gisteravond met haar hoofd tegenaan is geknald.

‘Ze bloedt alleen vanbinnen’, heeft de neuroloog vanmiddag gezegd.

Dus waarom zoek ik toch naar bloedsporen?

Borden op tafel.

Ma’s stoel leeg. Een hele tafelkant akelig leeg.

Ik schep soep in de borden.

Pa staat moeizaam op uit zijn stoel bij het raam. Hij wankelt naar de eettafel.

‘Pa! Gebruik de rollator nou!’

‘Hoezo? Ik kan toch best lopen?’ Hij kan nog net de eettafel-stoel vastgrijpen.

'Ja ja, dat zei je gisteravond ook.' Ik mompel het in mezelf. Pa gaat kreunend zitten. Plukt aan zijn gulp en wrijft alsmaar over zijn broek heen en weer. Met moeite opent hij de rits van zijn broek en haalt zijn ontstoken penis tevoorschijn.

Walgend wend ik me af.

'Kijk dan, dit kan toch niet, het jeukt me zo.'

Ik kijk per ongeluk toch.

Zie het dampende bord champignonsoep. De penis van mijn vader. Het slangetje dat eruit komt.

Ik draai mijn ogen weg van de kleuren van de soep, het rubberen slangetje en de kleur van zijn ribbroek.

'Rob, zeg jij er wat van.' Ik klink belachelijk machteloos, huilerig als een bange kleuter.

Eigenlijk wil ik schreeuwen dat ik het niet wil zien. Niet wil weten en niet wil horen. Dat het allemaal zijn eigen schuld is.

Natuurlijk zwijg ik. Want dat meen ik heus niet echt. Dat zijn heel slechte gedachten, dat weet ik zelf ook wel. Onvolwassen vooral. Ik spreek mezelf streng toe, zeg dat ik het moet verdragen, want dat het voor hem allemaal nog veel erger is. Dat ik mijn plicht als dochter moet vervullen en liefdevol voor mijn vader moet zorgen. Zoals het hoort.

Na het eten doe ik de afwas.

Pa oefent met zijn nieuwe rolstoel, rijdt rondjes om de salontafel en staat soms plotsklaps stil. Hij is bezig aan een tweede biertje.

Wankelt vervaarlijk als hij op wil staan. Hij veegt met zijn armen door de lucht. Kijkt geregeld verschrikt op, met wijdopen ogen. Staart lange tijd bewegingloos naar de hoek van de kamer en lacht dan weer kort en stamelt onverstaanbaar.

Ik sein Rob naar de gang. 'We moeten hem nog een keer zeggen dat hij morgen naar Zwolle gaat.'

Rob aarzelt. Ik ook, maar ik durf het zelf niet te vertellen.

Rob stemt in en vertelt het nogmaals.

Pa reageert er totaal niet op.

Eindelijk komt de nachtzuster. Zij vertelt Pa ook nog een keer dat hij morgen naar Zwolle gaat.

Hij maakt grappen, vraagt haar ten huwelijk en lacht om haar. De zuster legt het nog eens uit.

Nu begrijpt en gelooft hij haar eindelijk. Hij zegt dat hij weigert. Schudt woedend met zijn hoofd en vuisten.

Samen met de engel van de thuiszorg vul ik een koffer. Zij weet precies wat mee moet. Ik stop een ingelijste foto van Pa en Ma op een zonnige dag op een terras, tussen de ribbroeken en overige kleren. Een puzzelboekje en een thriller. Het geluid van de sloten krast over mijn ziel.

‘Ik kom hier morgen toch weer?’

‘Nee Pa.’

‘Waarom niet, ik kan hier toch best met jullie zijn?’

‘Nee Pa.’

‘Jullie kunnen me toch niet zo ver weg stoppen?’

‘Nee.’

‘Ik blijf hier, het is mijn huis! Jullie kunnen me niet dwingen.’

‘Nee, eigenlijk niet...’

‘Ik kan best voor mezelf zorgen.’

‘Nee meneer dat kan echt niet, het is de enige mogelijkheid.’

De engel helpt mee. ‘Maar kom, we zullen u klaarmaken voor de nacht, morgen is er weer een dag.’ Ze neemt Pa mee naar de badkamer.

De ingepakte koffer hebben we onder het logeerbed verstopt. Nadat ze Pa in bed heeft geholpen loop ik met haar naar de gang. De neiging me aan haar vast te klampen moet ik met kracht bedwingen.

‘Het is eigenlijk beter zo,’ vertrouwt ze me toe, ‘het was bijna te zwaar voor je moeder. Hij was soms zo agressief. Je weet dat hij haar een keer geslagen heeft?’

Verslagen luister ik naar wat ze zegt. ‘Ja, ze heeft zoiets laten doorschemeren.’

‘Je moeder wou het volhouden. Het is heel erg dat het zo ge-
gaan is.’

‘Ja.’ Ik open de deur voor haar. ‘Ja. Heel erg.’

Ze stapt naar buiten en wenst me veel sterkte.

Ik kijk haar na tot ze in het trappenhuis verdwijnt, sluit de
deur.

In de woonkamer fluister ik tegen Rob. ‘Ik neem vannacht een
slaappil.’

‘O, en ik dan?’ Hij klinkt eerder verbaasd dan boos.

Nerveus haal ik mijn schouders op.

‘Ik durf niet, durf niet vannacht, in dit huis, in hun slaapkamer.

Hij hallucineert, straks slaat hij me nog.’

‘Goed, dan zorg ik wel voor hem.’

‘Dank je.’

We maken een bed in de woonkamer. Het matras en het dek-
bed heeft mijn broer vanmiddag gebracht.

Ik lees de laatste sms over Ma.

Geen verandering in haar toestand.

Ze slaapt. Is bewusteloos. Of zoiets.

Mijn broer en zijn vrouw zullen de hele nacht bij haar waken.

Ik huil mezelf in slaap in het smalle eenpersoonsbed in het lo-
geerkamertje. Nu kan mijn moeder me niet zien liggen.

Het invallende licht van de brandende lamp op de galerij valt
grauw naar binnen, nauwelijks gedempt door de grof geweven
overgordijnen. Ik kan de gestalten op de foto’s om me heen met
gemak onderscheiden. Pa en Ma’s broers en zussen. De mees-
te zijn al dood. Lachende gezichten, trouwjurken en groepsport-
retten. Stijve harkerige poses. Boven mijn hoofd hangt een foto
van ons gezin. Pa, Ma, drie jongens en twee meisjes.

Hoe vaak heeft mijn moeder hier in haar eentje naar zitten kij-
ken? Ze had zo graag gewild dat een van haar kinderen eens
kwam logeren.